

Nové a overované nálezy niektorých vzácných a miznúcich druhov cievnatých rastlín v Krivánskej a Lúčanskej Malej Fatre

New and confirmed findings of some rare and vanishing vascular plant species in the Krivánska and Lúčanská Malá Fatra Mts

DANA BERNÁTOVÁ, JÁN KLIMENT & JÁN TOPERCER ML.

Botanická záhrada Univerzity Komenského, 038 15 Blatnica

The flora and vegetation of the Krivánska and Lúčanská Malá Fatra Mts have been receiving continuous attention of researchers since the beginning of 19th century. We contribute this remarkable body of botanical evidence either by some new findings (viz *Carex capillaris*, *C. atrata*, *Salix retusa*, *Blechnum spicant*, *Sorbus margittaiana*, *Tozzia carpathica* and *Epilobium nutans*) or by attempt to confirm some earlier records. We have succeeded in case of *Diphasiastrum alpinum*, *Vaccinium uliginosum* and *Empetrum nigrum*, but failed in case of earlier data on *Carex capillaris* (probably misidentifications), *Saxifraga androsacea*, *S. carpatica*, *S. oppositifolia* and *Oxycoccus palustris* (the site probably destroyed during construction of telecommunication infrastructure).

Rastlinstvo Krivánskej Malej Fatry vďaka veľkej diverzite reliktných stanovišť a biocenóz bolo už od začiatku minulého storočia predmetom záujmu popredných botanikov (P. Kitabel, A. Rochel, G. Wahlenberg, A. F. Láng, J. Sadler, A. Kubinyi, A. Vitkay, D. Štúr, V. Borbás, K. Brancsik, J. L. Holuby, J. Wagner, A. Margittai, K. Domin, J. Klika a ďalší). Napriek doterajším bohatým výsledkom pokračujúci botanický výskum aj v súčasnosti prináša nové zistenia, prispievajúce k dôkladnejšiemu poznaniu flóry, vegetácie a fytogeografického postavenia územia. V príspevku uvádzame nové nálezy niektorých vzácných a miznúcich druhov vyšších rastlín vrátane overenia niektorých doposiaľ spochybňovaných či dlhšiu dobu nepotvrdených údajov.

Carex capillaris

Uvádza sa z vysokých polôh Chočských vrchov, Nízkych, Západných, Vysokých a Belianskych Tatier. Z Krivánskej Malej Fatry existuje jediný starší údaj z porastu s prevládajúcim druhom *Sesleria albicans*: tiesňava Vrátna, výbežok vrchu Sokol na ľavom brehu potoka, terasy a štrbiny dolomitovej veže, 560 m n. m. (Zlatník 1928: 80); údaj bez bližšieho komentára prebral Medovič (1981: 366). V Tiesňavách Vrátnej doliny pod Sokolím je výskyt *Carex capillaris* sporný. Zistili sme tu iba *Carex brachystachys* a predpokladáme, že v tomto prípade došlo k zámene *C. capillaris* za *C. brachystachys*. Zatiaľ jediná

bezpečne existujúcu izolovanú lokalitu ostrice vláskovitej s veľmi malým počtom individuí sme zaznamenali na výraznom skalnom útvere z dolomitických vápencov, vyčnievajúcim v najstrmšej časti svahu vo výške ca 1555 m n. m. asi 500 m JJZ od sedla Koniarky (1435,8 m) smerom k Malému Kriváňu. Ložek (1989: 365) označil tento skalný útvar názvom "Sviňa" a z hľadiska výskytu niektorých arkticko-alpínskych druhov mäkkýšov ho pokladá za jednu z najcennejších lokalít v alpínskom stupni Krivánskej Malej Fatry. *Carex capillaris* sme zistili v druhovo bohatých porastoch s prevládajúcim druhom *Festuca versicolor* s účasťou ďalších, v pohorí zriedkavých druhov: *Androsace chamaejasme*, *Bupleurum ranunculoides*, *Carex atrata*, *Delphinium oxysepalum*, *Saxifraga wahlenbergii*, *S. moschata*, *S. ascendens* a i. (leg. D. Bernátová & J. Obuch 21. 7. 1998). Ich floristické zloženie dokumentuje fytoecologický zápis:

Lokalita: Krivánska Malá Fatra, Malý Kriváň, skalný útvar "Sviňa" (1555 m) nad sedlom Koniarky (1435,8 m); sklon 60°, plocha zápisu 4×3 m, pokryvnosť E₁: 80%, E₀: 60%, 21. 7. 1998. D. Bernátová & J. Obuch.

E₁: *Festuca versicolor* 4, *Androsace chamaejasme* 2, *A. lactea* 1, *Dryas octopetala* 1, *Potentilla crantzii* 1, *Ranunculus alpestris* 1, *Selaginella selaginoides* 1, *Swertia perennis* subsp. *alpestris* 1, *Viola biflora* 1, *Bartsia alpina* +, *Bistorta vivipara* +, *Cardaminopsis arenosa* +, *Carex atrata* +, *C. capillaris* +, *Cortusa matthioli* +, *Crepis jacquinii* +, *Cystopteris fragilis* +, *Dianthus praecox* +, *Galium anisophyllum* +, *Hedysarum hedysaroides* +, *Myosotis sylvatica* +, *Pedicularis verticillata* +, *Phyteuma orbiculare* +, *Poa alpina* +, *Primula auricula* +, *Ranunculus oreophilus* +, *Rhodiola rosea* +, *Saxifraga aizoides* +, *S. paniculata* +, *Sesleria tatrae* +, *Veronica aphylla* +, *Delphinium oxysepalum* r, *Gentiana clusii* r, *G. verna* r, *Gypsophila repens* r, *Saxifraga moschata* r.

Niekoľko údajov o výskyte ostrice vláskovitej bolo uverejnených aj z Lúčanskej Malej Fatry. Pantocsek (1898: 257) ju uvádza v práci o flóre Nitrianskej župy [pozn.: autorstvo tejto práce býva nesprávne pripisované aj Borbásovi; cf. Gombocz 1939: 284; Futák & Domin 1960: 116] z porastov podhôrnej vegetácie v okolí obce Gajdel [Kľačno]; jeho údaj preberajú napr. Jávorka (1924: 144) a Moravec (1950: 1902). Novacký (1948: 18, 40) upresnil výskyt *Carex capillaris* údajom zo západných krovinatých, kvetnato-trávnatých úbočí vrchu Reváň (1204,6 m), 850-1000 m n. m. Oba údaje sú vzhľadom na nadmorskú výšku a typ vegetácie málo pravdepodobné.

Salix retusa

Doteraz jediný potvrdený výskyt v Krivánskej Malej Fatre bol známy zo spodnej časti karoidu na severných svahoch vrchu Chleb (Bělohávková 1980). Druhú bohatú lokalitu sme zistili v reliktnom type vegetácie na SZ svahoch hrebeňa Malého Kriváňa v ca 1630 m n. m., v úseku medzi vrcholom a skalným útvarom "Sviňa" (leg. D. Bernátová & J. Uhlířová 13. 8. 1997). Floristické zloženie porastov dokumentuje fytoecologický zápis:

Lokalita: Krivánska Malá Fatra, Malý Kriváň, medzi vrcholom a skalným útvarom "Sviňa", 1630 m n. m., SZ. 40°, 4x5 m, celková pokryvnosť 90%, E₁: 70 %, E₀: 40%. 13. 8. 1997, D. Bernátová & J. Uhlířová

E₁: *Dryas octopetala* 3, *Bartsia alpina* 2, *Festuca versicolor* 2, *Salix retusa* 2, *Carex firma* 1-2, *Vaccinium vitis-idaea* 1-2, *Carex sempervirens* 1, *Dianthus nitidus* 1, *Ranunculus alpestris* 1, *Salix alpina* 1, *Saxifraga paniculata* 1, *Soldanella carpatica* 1, *Viola biflora* 1, *Bellidiastrum michelii* +, *Biscutella laevigata* subsp. *hungarica* +, *Bistorta vivipara* +, *Festuca supina* +, *Galium anisophyllum* +, *Homogyne alpina* +, *Huperzia selago* +, *Parnassia palustris* +, *Pedicularis verticillata* +, *Pinguicula alpina* +, *Pyrola carpatica* +, *Ranunculus pseudomontanus* +, *Saxifraga aizoides* +, *S. wahlenbergii* +, *Scabiosa lucida* +, *Selaginella selaginoides* +, *Sesleria tatrae* +, *Swertia perennis* +, *Tofieldia calyculata* +, *Vaccinium myrtillus* +, *Luzula sylvatica* r, *Solidago virgaurea* subsp. *minuta* r.

E₀: *Hylocomium splendens* 2, *Polytrichum* sp. 2, *Cetraria islandica* 1, *Tortella* sp. 1, *Cladonia* cf. *pyxidata* +, *Ctenidium molluscum* +, *Distichium* sp. +, *Pleurozium schreberi* +, *Orthothecium rufescens* +, *Solorina saccata* +.

Blechnum spicant

Ojedinelý roztrúsený výskyt v Krivánskej Malej Fatre sa obmedzuje len na niekoľko lokalít (Schidlaj 1966: 221; Bernátová & Kliment 1985: 58). Doteraz neuvádzané sú náleziská: Mojský grúň (1421,0 m), dolinka východne od kóty 1524,9 m, horská smrečina na pravej strane dolinky, SV, ca 1210 m n. m., 1 trs; buková jedlina na VSV stráni asi 300 m severnejšie, ca 1220 m n. m., 1 trs (leg. J. Topercer ml. 31. 5. 1999).

Carex atrata

O výskyte ostrice tmavej v Krivánskej Malej Fatre existuje viacero údajov z vrcholov Rozsutec, Veľký Kriváň, Chleb, Stoh (cf. Medovič 1981: 364-366). Roztrúsené sa vyskytuje aj pri chodníku asi 250 m východne od sedla Priehyb, 1450-1455 m n. m.; na Bublene (1534,6 m) SV od sedla Koniarky (leg. D. Bernátová & J. Topercer ml. 20. 6. 1999) a v Snilovskom sedle (leg. D. Bernátová, J. Kliment, J. Obuch & J. Topercer ml. 28. 8. 1999).

Diphasiastrum alpinum

Z pohoria existuje niekoľko starších zberov a literárnych údajov z vrcholov Malý Kriváň a Veľký Kriváň, posledný nám známy doklad je z r. 1947 (cf. Futák 1966: 35). Potvrdili a zároveň upresnili sme výskyt plavúnika alpínskeho na Malom Kriváni: Malý Kriváň, JZ stráň so sklonom 20-25°, 1620-1630 m n. m. (leg. J. Topercer ml. 28. 8. 1999). V otvorenom poraste (pokryvnosť 60-80 %) alpínskej kričkovito-trávnej vegetácie na rankrovej pôde z kremencovej sutiny s prevládajúcimi druhmi *Avenella flexuosa*, *Nardus stricta* a *Vaccinium myrtillus* tu na ploche ca 20x15 m prežíva zjavne životaschopná populácia *D. alpinum* v počte asi 150-200 jedincov.

Sorbus margittaiana

Výskyt známy z vápencov a dolomitov na južnej i severnej strane hlavného hrebeňa, kde rastie na strmých exponovaných svahoch v približne 3 km dlhom úseku od Suchého cez Ťavie chrby, Stratenec, Priehyb až po Malý Kriváň od 1270 po 1620 m n. m. (Májovský et al. 1998). Herbárový doklad existuje aj z Veľkého Rozsutca (Chrtek & Křísa 5. 9. 1967 PRC). Vertikálne maximum dosahuje na SZ svahoch hrebeňa Malého Kriváňa medzi jeho vrcholom a skalným útvarom "Sviňa" (leg. D. Bernátová 22. 8. 1996), vertikálne minimum v reliktných porastoch kosodreviny s JJZ orientáciou v bralnom komplexe na bočnom ZSZ hrebenei Stratenca nad Prostrednou dolinou (leg. D. Bernátová, J. Topercer ml. & J. Obuch 3. 9. 1997). Na hornej hranici výskového rozšírenia je aj jediný doteraz známy výskyt na nevápennom substráte: Malý Kriváň, ZJZ stráň, spevnená kremencová sutina, 1610 -1620 m n. m., 1 zakrpatený exemplár (leg. J. Topercer ml. 28. 8. 1999).

Tozzia carpathica

Doteraz známe rozšírenie (Chrtek & Skočdoplová 1997: 301) doplníme o ďalšiu lokalitu: Krivánska Malá Fatra, dolina Studenec (k. ú. Turany), 750-760 m n. m., balvanito-kamenité dno s bystrinou a vegetáciou vysokobylinných prípotočných horských nív (*Aconitum variegatum*, *Caltha palustris*, *Chaerophyllum hirsutum*, *Doronicum austriacum*, *Petasites kablikianus*); najmenej 100 exemplárov na začiatku kvitnutia (leg. J. Topercer ml. 31. 5. 1999).

Saxifraga androsacea, *S. carpathica*, *S. oppositifolia*

O výskyte týchto druhov v Krivánskej Malej Fatre existujú len staršie literárne údaje (Wagner 1901: 28; Domin et al. 1936-1945 - dokumentačný materiál Oddelenia systematiky rastlín Botanického ústavu SAV v Bratislave; Novák 1954: 371), ktoré za pochybné pokladali už Futák (1972: 212), Futák & Jasičová (1985: 251, 263, 272). Ich výskyt sme v pohorí nepotvrdili.

Plochý chrbát Martinských holí medzi vrcholmi Veľká lúka (1475,5 m) a Krížava (1456,7 m) v najvyššej časti Lúčanskej Malej Fatry pokrýva vegetačný komplex prirodzených porastov kosodreviny, pramenísk a rašelinísk. Tvorí osobitne cenný, vyhraný súbor biotopov s najbohatším pôvodným rastlinstvom v kryštalinickej časti hrebeňa. Na silne podmáčaný substrát sa viaže pestrá mozaika rastlinných spoločenstiev, ktoré svojím floristickým zložením i vertikálnym rozšírením sú v Západných Karpatoch ojedinelé. Husté reliktné porasty kosodreviny s priehľbňami zaplnenými stojatou vodou charakterizuje pravidelný výskyt *Vaccinium myrtillus*, *Dryopteris dilatata*, *D. carthusiana*, *Homogyne alpina*, *Trientalis europaea*, *Avenella flexuosa*; z machorastov sú to viaceré druhy rodu *Sphagnum* a *Polytrichum*, z drevín *Sorbus aucuparia* subsp. *glabrata*, ako aj krovitá forma smreka s malými elipsoidnými šiškami

a žliazkato chlpatými konáríkmi, ktorú Borbás (1900: 6, 1902: 26) hodnotil ako samostatný reliktný druh (varietu) *Picea (excelsa var.) ellipsoconis*. Zrašelinený substrát na otvorených plochách medzi kosodrevinou i početné prameniská osídľujú *Eriophorum vaginatum*, *Juncus filiformis*, *Melampyrum pratense* var. *paludosum*, *Carex canescens*, *C. echinata*, *C. nigra*, *C. panicea*, *C. pilulifera*, *Viola palustris*, *Dactylorhiza majalis*, *D. fuchsii*, *Soldanella carpatica*, *Pseudorchis albida*, *Huperzia selago*, *Cardamine amara* subsp. *opicii*, *Stellaria alsine*, *Potentilla erecta*, *Epilobium alsinifolium*, *E. palustre* a i.

Jediný známy výskyt v celom pohorí tu má niekoľko druhov, vzácných a ohrozených aj z celoslovenského hľadiska:

Epilobium nutans

Jedna z najvzácnejších vrboviek na Slovensku prežíva na Krížave v nepatrnnej populácii na ploche 15 m², v nízkom poraste s prevahou *Carex canescens*, na stanovišti ovplyvňovanom rozlievajúcou sa vodou z prameniska. Zloženie porastu dokumentuje fytoocenologický zápis:

Lokalita: Lúčanská Malá Fatra, Krížava (1456,7 m), podvrcholové pramenisko s priehlbunami vyplnenými stagnujúcou vodou, v blízkosti hornej stanice najjužnejšieho lyžiarskeho vleku: 1440 m n. m., JJV, 2-3°, 3×5 m. pokrývnosť E₁: 80%, E₀: 70%, 7. 7. 1999. D. Bernátová & S. Baňacký

E₁: *Carex canescens* 4, *Epilobium nutans* 1-2, *Eriophorum vaginatum* 1-2, *Juncus filiformis* 1-2, *Carex flacca* 1, *Anthoxanthum odoratum* +, *Avenella flexuosa* +, *Calamagrostis villosa* +, *Festuca* sp. +, *Homogyne alpina* +, *Nardus stricta* +, *Stellaria alsine* +, *Deschampsia cespitosa* r.

Vaccinium uliginosum

Z Martinských holí publikoval výskyt brusnice barinnej už Boldis (1897: 47); v diele Flóra Slovenska 3: 353, 1982 tento údaj nie je zachytený. Podľa našich súčasných poznatkov rastie veľmi vzácnne (na ploche asi 3 m²) východne od vrcholu Krížavy v nadmorskej výške ca 1445 m (leg. D. Bernátová & K. Škovirová 1998).

Empetrum nigrum

Šuchu čiernu uvádza z vrcholu Veľkej lúky Petrikovich (1912: 36). Dlhšiu dobu neoverený výskyt tohto vzácného druhu sme potvrdili na dvoch lokalitách: na plochom VSV svahu Krížavy neďaleko hornej stanice najsevernejšieho lyžiarskeho vleku v 1435 m n. m. (leg. J. Topercer ml. 2. 7. 1999) a na SZ hrebeni Veľkej lúky v 1425 -1430 m n. m. (leg. J. Kliment 22. 7. 1999), v oboch prípadoch v tesnom susedstve kosodreviny. Petrikovichom zistená populácia na vrchole Veľkej lúky je výstavbou vysieláča zredukovaná na nepatrný zvyšok.

Oxycoccus palustris

Kľukvu močiarnu na vrchole Veternej Hole [Veľká lúka] objavil V. Vraný; jeho nález publikoval Petrikovich (1912a: 36), v ďalšej práci (Petrikovich 1912b:

135) ut var. β *microcarpa*. Lokalita s najväčšou pravdepodobnosťou zanikla pri výstavbe vysieláča. Fytocenózy s výskytom *Oxycoccus palustris*, *Empetrum nigrum*, druhmi rodov *Sphagnum* a *Polytrichum* na rašelinnom substráte (cf. Petrikovich 1912a: 36) po terénnych úpravách nahradil takmer uniformný porast s *Avenella flexuosa*.

Saxifraga tridactylites

Z Lúčanskej Malej Fatry boli doteraz známe len staré doklady (1904-1911) z okolia obce Kláštor pod Znievom a zo Strečnianskej úžiny (Futák & Jasičová 1985: 259). Novú lokalitu sme zistili v previse skalných stien na SSZ svahoch kóty Valentínov diel (828,4 m) nad Višňovskou dolinou (leg. D. Bernátová & J. Obuch 5. 10. 1991):

Lokalita: Lúčanská Malá Fatra, Valentínov diel (828,4 m), v previse so šikmým dnom; ca 700 m n. m., V, 30°, 3x3 m, pokryvnosť E₁: 40%, 5. 10. 1991, D. Bernátová & J. Obuch

E₁: *Poa compressa* 3-4, *Arenaria serpyllifolia* 1-2, *Echium vulgare* 1-2, *Saxifraga tridactylites* 1-2, *Campanula rapunculoides* +, *Capsella bursa-pastoris* +, *Cardaminopsis arenosa* +, *Dianthus praecox* +, *Inula ensifolia* +, *Libanotis pyrenaica* +, *Salvia verticillata* +, *Sedum album* +, *Sesleria albicans* +, *Taraxacum officinale* +, *Jovibarba globifera* r, *Saxifraga paniculata* r.

Na západných svahoch hrebeňa Martinských holí medzi kótami 1475,5 m a 1466,1 m v závere jednej z vetiev Svitačovej doliny, je niekoľko pramenísk s cennou druhovou skladbou. Zloženie jedného z porastov dokumentuje nasledovný zápis:

Lokalita: Lúčanská Malá Fatra, Martinské hole, hrebeň medzi kótami 1475,5 m a 1466,1 m, pramenisko na západných svahoch pod vrcholom; 1435 m n. m., Z, 20°, 1x3 m, celková pokryvnosť 70%, E₁: 40%, E₀: 60%, 26. 7. 1999, J. Kliment

E₁: *Cardamine amara* subsp. *opicii* 3, *Deschampsia cespitosa* 1, *Epilobium alsinifolium* 1, *Myosotis nemorosa* 1, *Myosoton aquaticum* 1, *Alchemilla* sp. +, *Chrysosplenium alternifolium* +, *Ranunculus repens* +, *Stellaria alsine* +, *Veronica beccabunga* +, *Viola palustris* +
E₀: *Philonotis serriata* 4, *Dicranella palustris* + (det. K. Janovicová)

Ďalšiu významnú lokalitu pramenískových spoločenstiev sme zistili na východných svahoch kóty 1330,2 m medzi vrcholmi Minčol (1363,9 m) a Úplaz v miernej svahovej depresii v pramennej oblasti Kamenného potoka, v presvetlených porastoch klimaxových smrečín vo výške ca 1250 m n. m. (leg. D. Bernátová, E. Fajmonová & J. Obuch 27. 5. 1998). Z druhov, ktoré sme tu zistili, patria viaceré medzi vzácné, ohrozené a miznúce druhy pramenísk a slatín, iné sú zaujímavé výskytom na nevápennom substráte, príp. výškovým rozšírením: *Cardamine amara* subsp. *opicii* (husté porasty s pretekajúcou chladnou vodou), *Stellaria alsine*, *Pinguicula vulgaris*, *Eriophorum angustifolium*, *Crepis paludosa*, *Valeriana simplicifolia*, *Viola palustris*, *Epilobium alsinifolium*, *E. palustre*, *Dactylorhiza majalis*, *Poa chaixii*, *P. palustris*, *Galium palustre*, *Callitriche* sp., *Carex echinata*, *C. nigra*, *C. panicea*,

C. rostrata, *Veronica beccabunga*, *Juncus articulatus*, *Scirpus sylvaticus*, *Cirsium palustre*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Sphagnum capillifolium*, *S. girgensohnii*, *S. squarrosum* atď.

Nomenklatúra taxónov je podľa práce Marholda & Hindáka (1998). Herbárové položky sú uložené na pracovisku Botanickej záhady UK v Blatnici (BZB).

Pod'akovanie

Za spoluprácu v teréne ďakujeme ďalším kolegom z pracoviska: Ing. S. Baňackému, Ing. J. Obuchovi a RNDr. E. Fajmonovej, CSc., ako aj RNDr. J. Uhlířovej, CSc. zo Slovenského národného múzea v Bratislave. Príspevok vznikol s podporou projektov 2/4105/97 a 1/5258/98 Grantovej agentúry pre vedu.

Literatúra

- Bělohávková R., 1980: Rostlinná společenstva alpinského stupně Kriváňské Malé Fatry. - Msc.
- Bernátová D. & Kliment J., 1985: Príspevok k flóre Štátnej prírodnej rezervácie Suchý v Kriváňskej Fatre. - Ochr. Prír., Bratislava, 6: 53-65.
- Boldis I. (1897): Képek Turóc-zvármegye növényvilágából. Turóc-Szt.-Márton.
- Borbás V., 1900: Die Vegetation der Veterna-Hola. - Ungar. Geogr. Ges., Budapest, 1-11. [separát]
- Borbás V., 1902: *Abies sive Picea ellipsoconis*. - Magyar Bot. Lapok, Budapest, 1: 26-27.
- Futák J., 1966: *Diphysium* K. B. Presl. - In: Futák J. (red.), Flóra Slovenska 2. Veda, Bratislava, pp. 28-36.
- Futák J., 1972: Rastlinstvo Kriváňskej Malej Fatry. - Ochr. Prír., Praha, 27: 209-213.
- Futák J. & Jasičová M., 1985: *Saxifraga* L. - In: Bertová L. (ed.), Flóra Slovenska 4/2. Veda, Bratislava, pp. 233-275.
- Futák J. & Domin K., 1960: Bibliografia k flóre ČSR. SAV, Bratislava.
- Gombocz E., 1939: A magyar növénytani irodalom bibliográfiája 1578-1900. Budapest.
- Chrtěk J. & Skočdopolová B., 1997: *Tozzia* L. - In: Goliašová K. (ed.), Flóra Slovenska 5/2. Veda, Bratislava, pp. 299-301.
- Jávorka S., 1924-1925: Magyar Flóra. Budapest.
- Ložek V., 1989: Měkkýši státní přírodní rezervace Přípor. - Ochr. Prír., Bratislava, 10: 355-368.
- Májovský J., Bernátová D., Obuch J. & J. Topercer Jr., 1998: *Sorbus margittaiana*, an endemic of Kriváňská Fatra Mts. - Biologia, Bratislava, 53: 29-35.
- Marhold K. & Hindák F. (eds), 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Veda, Bratislava.
- Medovič J., 1981: Rozšírenie druhov rodu *Carex* v Malej Fatre. - In: Janík M. & Štollmann A. (eds), Rozsutec. Osveta, Martin, pp. 364-374.
- Moravec J., 1950: *Carex* L. - In: Dostál J., Květena ČSR. Praha, pp. 1848-1915.
- Novacký J. M., 1948: Vegetačné pomery Revana a Kľaku v Malej Fatre. - Sborn. Vys. Šk. Poľnohosp. a Lesn. Inž. Košice, Košice, 1: 9-63.
- Novák F. A., 1954: Přehled československé květeny s hlediska ochrany přírody a krajiny. - In: Veselý J. (red.), Ochrana československé přírody a krajiny 2. ČSAV, Praha, pp. 193-409.
- Pantocsek J., 1898: Nyitrávármegye flórája (Flora comitatus Nitriensis). - In: Sziklay J. & Borovszky S. (eds), Magyarország vármegyéi és városai. Nyitrávármegye. Budapest, pp. 353-365.

- Petrikovich J., 1912a: Botanické výskumy na holi Križnej (1576 m.), v Gaderi a na Tlstej (1406 m.). - Sborn. Muz. Slov. Spoločn., Turč. Sv. Martin, 17: 31-38.
- Petrikovich J., 1912b: Botanické výskumy v Belianskej a Necpálskej doline a na holi Ploskej (1533 m.). - Sborn. Muz. Slov. Spoločn., Turč. Sv. Martin, 17: 128-138.
- Schidlay E., 1966: *Blechnum* L. - In: Futák J. (red.), Flóra Slovenska 2. Veda, Bratislava, pp. 220-222.
- Wagner J., 1901: Die Gefässpflanzen des Turóczer Komitates. - Jahrb. Ung. Karpathen-Vereines, Igló, 28: 1-59.
- Zlatník A., 1928: Études écologiques et sociologiques sur le *Sesleria coerulea* et le *Seslerion calcariae* en Tschéchoslovaquie. - Rozpr. Král. České Společn. Nauk, Tř. 2, Praha, 8/1: 1-116.